

'Huwelijksbemiddeling' in de diertuin

Waarom kwam er een nieuw orang oetanmannetje uit een Spaanse diertuin naar Apenheul? Hoeveel kost een gorilla? En wat gebeurt er met het dertigtal jonge doodshoofdapen, dat elk jaar in Apenheul geboren wordt? Dit zijn allemaal kwesties waar de samenwerking tussen diertuinen en vooral de gecoördineerde fok van dieren een rol speelt!

Dieren uit het wild?

Diertuinen halen hun dieren al lang niet meer uit het wild. Tot enige decennia geleden gebeurde dat nog wel. Toen werden er maar weinig jonge dieren in diertuinen geboren. En als dieren dood gingen, kocht men via handelaren gewoon nieuwe, die in hun natuurlijk verspreidingsgebied gevangen werden. Gelukkig is die situatie al enige tientallen jaren helemaal veranderd. Er wordt veel aandacht aan de voortplanting van diertuindieren besteed. Natuurlijk is ook het vermijden van inteelt hierbij een belangrijk aandachtspunt, net als het behoud van de natuurlijke eigenschappen van een diersoort. Om dit te bereiken zijn de grotere diertuinen van Europa in 1985 gestart met fokprogramma's voor bedreigde diersoorten. Deze programma's heten EEP's (*European Endangered species Programme*). Ook worden er voor verschillende diersoorten op Europese schaal stamboeken bijgehouden, de zogenoemde ESB's (*European Stud Book*). Het verschil in beide programma's zit in de mate van verplichtingen die de diertuin voor het houden van betreffende diersoort aangaat.

Ieder programma een eigen coördinator

Elk EEP en ESB heeft in één van de diertuinen een coördinator. Deze coördinatoren houden van 'hun' diersoort precies bij welke dieren in welke diertuin leven en of zij familie van elkaar zijn, enz. De coördinator weet veel van deze diersoort af. Betreft het een ESB dan houdt de coördinator voornamelijk het bestand voor alle diertuinen bij en geeft desgewenst advies over een mogelijke uitwisseling. Als je coördinator van een EEP-soort bent, gaan je taken nog een stuk verder. Naast het bijhouden van het stamboek moeten ook analyses van de populatie-ontwikkeling en genetische analyses worden uitgevoerd. Het kan zijn dat de populatie-ontwikkeling aantoont dat het met het fokken erg goed gaat. Zo goed zelfs dat het moeilijk wordt om voor de jonge dieren van betreffende soort plek in diertuinen te vinden. In zo'n geval bepaalt de coördinator vaak in welke diertuinen er aan geboortebepmerking gedaan moet worden. Ook schrijft de coördinator een boekwerk met aanbevelingen hoe de soort het best gehuisvest kan worden. Daarbij komt bijvoorbeeld ter sprake wat de specifieke eisen qua verblijfsinrichting zijn, waarop bij de voeding gelet dient te worden en ook hoe het natuurlijk gedrag van deze diersoort het best kan worden gestimuleerd.

De coördinator als huwelijksbemiddelaar

Een coördinator van een EEP geeft bovendien elk jaar bindend advies over welke dieren naar een andere diertuin moeten verhuizen. Dit kunnen dieren zijn die in de 'puberteit' komen en dus vruchtbaar worden. Zij moeten hun geboortegroep verlaten om in een andere, niet-verwante, groep wel te mogen fokken. Natuurlijk om te voorkomen dat familieleden met elkaar gaan paren, met als gevolg inteelt. Maar het kan ook een dier betreffen die om de een of andere reden in een bepaalde diertuin niet fokt. Of juist dieren die met een partner al heel veel jongen hebben gehad, zodat deze ouder-combinatie vanuit genetisch gezichtspunt voor toekomstig nageslacht niet meer gewenst is. Het doel van diertuinen is om zoveel genetische variatie als mogelijk binnen elke diersoort te (be-)houden. Alleen dan kunnen diertuinen ook als een moderne 'Ark Noach' werken. In eerste instantie om de dieren in de diertuinen gezond te houden. En mogelijk kunnen er in enkele gevallen zeldzame diersoorten, die alleen nog in diertuinen overleefd hebben, worden teruggezet in de vrije natuur.

Geen handelswaarde

Dieren worden in het kader van zo'n fokprogramma in de regel zonder enige financiële vergoeding aan een andere diertuin afgestaan. Dus Apenheul verdient geen geld door gorilla's te fokken en die te verkopen aan andere diertuinen. Voor de orang oetan die in het voorjaar naar Apenheul kwam heeft Apenheul alleen de transportkosten voor zijn rekening genomen. Zo zorgen diertuinen ervoor dat er aan deze dieren geen handelswaarde wordt toegekend.

Fokdieren van Apenheul

Voor maar liefst 20 apensoorten van de 28 soorten die in Apenheul thuis zijn bestaat een EEP. Voor nog eens vier soorten een ESB. Daarmee zijn bijna alle apensoorten van Apenheul lid van zo'n fokprogramma. Zelf coördineert Apenheul het EEP van de gorilla's en de wolapen, en het ESB van de Javaanse langoeren